

Josef Mečl, Stanislav Zdobinský, Právo v revoluci

Původní práce československých autorů zabývající se dějinami sovětského státu a práva nejsou bohužel častým jevem v naší historicko-právní vědě. Už samotné objevení se práce s touto tematikou vzbuzuje proto pozornost, o to spíš - a to je nutno v této souvislosti zvlášť zdůraznit - že se tak stalo v době, v jejímž středu stál nesporně vztah československo-sovětský. Vyšla-li kniha začátkem r.1970 (a je-li v tiráži dokonce uveden rok 1969), není za stávajících výrobních lhůt těžké zjistit, že rukopis byl dokončován v měsících politicky mimořádně exponovaných. Tím je zdůrazněn především významný politický dosah práce obou autorů.

Pod názvem "Právo v revoluci" kreslí autoři plastický obraz prvních let sovětské moci v Rusku. Tím, že podávají stručný přehled právního stavu a vývoje předrevolučního Ruska a podrobnější obraz situace v období po vítězství Velké říjnové socialistické revoluce, intervence a počátku NEPu a že se přitom neomezují jenom na faktografický výpočet, či komentování právních norem tehdejšího období, přináší celou řadu historicko-právních poznatků, vzbuzujících u československého čtenáře pozornost nejen z hlediska historického ale i z hlediska vysoce aktuálního. Přibližují totiž československému čtenáři právě to období výstavby sovětského státu a práva, které bylo bezprostředně spojeno s osobou V.I.Lenina. Autoři tak seznamují československého čtenáře nejen s vlastní složitostí situace v zemi, ale i s podstatnými momenty právního stavu, vývoje a myšlení období tak výrazně a jednoznačně ovlivňovaného a formovaného Leninovým geniem a prolínajícího historií našeho věku až do současných dnů.

Vysoká aktuálnost práce je tak jedním z jejích největších kladů.

Pozitivně je nutno hodnotit i formu práce. Je psána jasně, přesvědčivě a "čtivě" a to v žádném případě ne na úkor vědecké serióznosti. Zejména v kapitolách nazvaných "Výkon revoluční spravedlnosti", "Revoluční tribunály", "Rudý teror", "Revoluční právní vědomí", "Vznik revoluční zákonnosti" atd. přibližují autoři všestranně atmosféru tehdejšího právního stavu v zemi a přinášejí tak mnohé pro československého čtenáře nové poznatky přitažlivou formou podání.

Práce je současně přehledným souhrnem faktů a poznatků, týkajících se jednotlivých právních odvětví tohoto období. Jednotlivé kapitoly věnované trestnímu právu v revoluci, zrušení soukromého vlastnictví, postavení občanů, ochrany práce, manželství a rodiny, dědění atd., jakož i kapitoly týkající se zákonnosti v období Nové ekonomické politiky

a zákonnosti jako součástí kulturní revoluce obsahují přehlednou formou uspořádané poznatky, jejichž využití nesporně překračuje rámec úzce odborného okruhu čtenářů.

Přes všechny tyto nesporné klady je ovšem možno mít k práci některé připomínky. Tyto připomínky možno shrnout v následujících bodech:

1. Práce podává plastický, živý a působivý obraz právního stavu a vývoje, ale už méně plastický obraz právního myšlení tohoto období, zejména pak v jeho uceleně teoreticky zformované podobě. I když jsou v práci v rozsáhlé míře citovány právní teoretikové této doby (což je samo o sobě jedním z kladů práce) a zejména v některých částech jsou uvedeny i rozsáhlejší dokumenty Leninova teoretického i praktického přístupu k státoprávní problematice, přesto tu zůstává dojem jakési neúplnosti. Týká se to zejména teoretických přístupů Lenina k otázkám státu a práva vůbec. Je jistě pravda, že vyhovět této připomínce by vyžadovalo podstatně rozsáhlejší a svým způsobem i částečně jinou práci, přesto však by toto širší pojetí práci prospělo.

2. Podrobnějšímu rozboru problémů trestního, občanského, rodinného, pracovního atd. práva neodpovídá adekvátně pozornost věnovaná organizátorské úloze práva v tomto období a to jak v oblasti administrativní, tak v oblasti hospodářské.

3. Práce není svým pojetím zcela vyrovnaná, což bylo zřejmě způsobeno těžko překlenutelným, ale patrným rozdílem v přístupu k látce a jejím zpracováním dvěma autory. První část se zdá být analytičtější, plastičtější, ale místy méně uspořádanou, druhá část je naproti tomu přehlednější, uspořádanější, ale na druhé straně je ochuzena o hlubší pohled a novost poznatků.

4. Charakter práce neumožňoval dostatečné využití vědeckého aparátu. Nehledě na ne zcela šťastné zařazování odkazů na literaturu a prameny přímo do textu (což spadá více-méně na vrub redakce publikace v nakladatelství), chybí práci vyčerpávající seznam použité literatury a pramenů a jmenný a věcný rejstřík. Vzhledem k určení práce pro širší okruh čtenářů by zřejmě neuškodilo, kdyby byla opatřena i příslušným poznámkovým aparátem zejména tam, kde se objevují jména, fakta a pojmy současnému čtenáři v Československu ne vždy známá.

Na poslední straně své knihy přidali autoři "několik slov závěrem". Říkají zde mj.: "Leninské učení v oblasti státu a práva má mezinárodní platnost. Snažili jsme se ukázat, že leninské ideje i při tvorbě práva za sovětské revoluce mají svou dnešní aktuálnost a že mnohé zkušenosti SSSR z vytváření sovětského právního systému mají svůj obecný význam a trvalou platnost pro všechny státy, které se vydaly na cestu vytváření socialistické a komunistické společnosti. Platí však i v této sféře samozřejmě vztah obecného a zvláštního. Opomenutí či zveličování které-

koliv z těchto dvou stránek společenského vývoje by vedly do slepé uličky. I socialistické právo v každém socialistickém státě má své obecné zákonitosti i své zvláštní stránky vývoje s ohledem na konkrétní historické podmínky té které země. Sovětské právo bylo však prvním socialistickým právem."

Je možno říci, že se autorům jejich záměr podařil. Napsali užitečnou a angažovanou práci.

Ján Gronský